

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Genesis 16:4-9

Hieronder heeft de aarde...

Abram gaat in op Sarai's voorstel Hagar als vrouw te nemen. Volgens Hellmuth Frey (Die Botschaft des A.T. I) gekarakteriseerd als „de menselijke weg om God een handje te helpen en zo de tegenstelling tussen werkelijkheid en belofte te verzoenen“.

Zo'n opmerking zou ik kunnen plaatsen bij het bedrog van Rebecca en Jacob (27:1-40). Maar de verwijten aan het adres van Abram en Sarai zijn onwezenlijk. Zeker als t.a.v. Jacob, Rachel en Lea (in Gen. 30) niemand meer zo'n geladen vermanend woord spreekt. I. de Wolff schrijft bijv. (a.w. pg. 558): „En mocht men naar babylonische zede (hoewel niet naar de scheppingsordening) een nevenhuwelijk aangaan als de wettige vrouw kinderloos bleef, daar haastte Rachel zich al na 1 of 2 jaar om haar slaving aan Jacob te geven...“. Alsof het ook toen niet om „het zaad der belofte“ ging. Vandaar dat wij t.a.v. Gen. 16 schreven, dat onze eigen projectie ons parten speelt bij de beoordeling.

„En hij (Abram) ging tot Hagar...“ en kijk: de HERE weerhoudt Hagar niet van te baren! want „zij werd zwanger“. Dan begint inderdaad de narigheid in het vrouwenverblijf. Niet omdat, zoals Calvin meent, „de straf is gevolgd op de al te grote haast“ met daarbij: „(God) kastijdt beiden naar verdienste“ — alsof de H. Schrift de boodschap is van „boontje komt om zijn loontje“. Er staat gewoon niet meer dan: „toen zij (Hagar) zag, dat zij zwanger geworden was, was haar meesteres verachtelijk in haar ogen“. Wat wil je: de egyptische veracht de aramese, de slaving haar meesteres, de denkkelijk jongere de zoveel oudere. En dat alles in een tijd dat onvruchtbaarheid als een schande en een straf der goden wordt ervaren. De

Spreekendichter wist het wel: onder drie dingen leeft de aarde, ja, onder vier, die zij niet dragen kan; en een daarvan is: een dienstmaagd, als zij haar meesteres verdringt (Spr. 30:21-23).

Een vraag om recht

Sarai roept echter niet Hagar ter verantwoording, maar zij wendt zich tot Abram: de krenking mij aangedaan, komt voor uw rekening.

Dat klinkt als een verwijt en zo wordt het doorgaans ook opgevat, bijv.: „Abram laat toe dat Hagar zich boven haar slavinnestaat verheft“ (A. v. Selms, De prediking van het O.T., Genesis I, pg. 225). Maar is het waarschijnlijk dat Hagar Sarai krenkte in aanwezigheid van Abram?

De vertaling „komt voor uw rekening“ valt te handhaven in de zin van: de verantwoordelijkheid voor herstel van mijn rechten berust bij jou, Abram. Sarai doelt ook nadrukkelijk op Hagars veranderde positie (status): ik heb mijn slavin in uw schoot gegeven.

Rechtens heeft Abram nu te handelen — zelf kan zij dat niet (meer). En na deze positiebepaling onthult zij de inhoud van de „krenking“: nu zij ziet, dat zij zwanger is geworden, ben ik verachtelijk in haar ogen. Hagar krijgt pretenties die niet in overeenstemming zijn met de (toenmalige) verhouding tussen meesteres en slavin, ook niet als die slavin aan Abram tot vrouw is gegeven. Dat hier sprake is van een schending van de rechtsorde, blijkt uit het appèl dat zij aantekent: de HERE doe recht tussen u en mij. Als vrouw, en dan nog in een vreemd land, kan zij zich tot niemand anders wenden dan het stamhoofd (die tegelijk haar man is). Is het niet de eer en de taak, het recht en de plicht van

een stam-vader dat zelfs weduwen en wezen en vreemdelingen (mensen die rechtskundig onbeschermd zijn) zich tot hem om rechtsherstel wenden (Job 29:7-17; 31:16-22; vgl. Ps 146!). Hoeveel te meer dan zijn eigen vrouw! Welnu, in de naam van de HERE (en niet van een god van Haran) roept zij hem op, zich van zijn plicht te kwijten. Over ongeloof gesproken...

Rechtsherstel voor Sarai

Abram doet wat van hem verwacht mag worden. Hij spreekt recht met-ter-daad, zijn woorden zijn tegelijk een rechts-acte: zie, uw slavin is in uw macht. Abram maakt de veranderde status van Hagar weer ongedaan. Daarmee herkrijgt Sarai weer haar voormalige bevoegdheid: doe met haar wat goed is in uw ogen. M.a.w. Sarai is nu weer vrij om naar bevind van zaken en naar eigen inzicht te doen wat goed is tot herstel van de geschonden rechtsorde. Zij doet dat ook: toen vernederde Sarai haar...

Vernederen — wat stel je je daar bij voor? Al gauw ben je geneigd van een al dan niet subtiële vorm van treiteren te denken, een laten voelen wie meesteres is en wie slavin. Het woord kan ook „verdrukken“ betekenen (15:13). Maar je kunt het ook letterlijk nemen, vernederen in de zin van degraderen, in de oude afhankelijkke positie van slavin terugbrengen. Zo als de Engel des HEREN even later zal zeggen: verneder u onder haar hand (vs 9; vgl. Ps 123:2). Wat voor reden hebben we Sarai te betichten van geestelijke wreedheid? De degradatie moet op zichzelf al zuur genoeg geweest zijn voor Hagar. Genoeg om zich metterdaad aan het gezag van Sarai te onttrekken: zij vluchtte — een strafbaar misdrijf in die tijd.

Dat viel te verwachten!

„Zij vluchtte van haar weg“ — en ieder is zo te zien van oordeel, dat dit alleszins gerechtvaardigd is. Al te gemakkelijk lezen we deze geschiedenissen als alleen maar menselijke tragedies. Des te opvallender is dan het totaal onverwachte, abrupte gevolg: en de Engel des HEREN

trof haar aan bij een waterbron in de woestijn, bij de bron aan de weg naar Sur (vs 7). Maar voor wie leeft leren luisteren naar Gods grote daden was die tussenkomst juist verwacht (vgl. 12:1, 7; 12:17; 13:14 enz.). De vraag is immers o.m.: hoe gaat het nu verder met de vervulling van Gods belofte, nu Hagar richting Egypte vlucht? Want Hagar mag dan al niet meer gelden als de vrouw van Abram, maar het kind dat zij verwacht is „zaad van Abram“.

Het belofte? Dat moet t.z.t. nog blijken.

De ontmoeting bij de bron is voor Hagar even veelzeggend als (schijnbaar) weinig belovend. Immers, wie in die tijd een gevluchte slaaf of slavin aantrof en die niet terugbracht, maakte zich ook schuldig aan misdrijf. Voor Hagar is het vonnis gevelde, wanneer zij zich bij naam en toenaam hoort aanspreken: Hagar, slavin van Sarai... Zij weet: mijn vlucht is ten einde. Niet dat er dreigende taal wordt uitgesproken. Integendeel het vervolg lijkt een angeloze vraag: vanwaar komt gij en waarheen gaat gij?

Wat niet wegneemt dat haar identiteit maar al te goed bekend blijkt. En dat verkindert haar op deze standaardvragen (I. Lande, Formelhafte Wendungen, pg. 39 v.v.) een ontwijkend antwoord te geven. Er blijft haar geen andere mogelijkheid dan de bekentenis: ik ben op de vlucht voor mijn meesteres Sarai. Naar gebruik van die tijd kan en mag zij geen ander antwoord verwachten dan wat zij krijgt: keer naar uw meesteres terug en verneder u onder haar hand. M.a.w.: accepteer je afhankelijkke positie als slavin van Sarai. Daarmee had dit gesprek afgesloten kunnen zijn, maar dat is het bij lange na niet. Gelukkig niet!

Het Oude Testament in onze tijd

(3)

Stelling 4 luidt: *Om Gods wil over ons leven te verstaan, moeten wij het Oude Testament, zoals trouwens de hele Bijbel, „beproevend” lezen.*

Het gaat hier over de ethische kant van het Oude Testament. Dus over wat wij er als leefregel uit af kunnen lezen. Daarvoor hebben wij het 'beproeven' nodig. In ontleen dit woord aan Paulus, die het meermalen in zijn brieven gebruikt. In die aan de Romeinen: „En wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderend door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede, en welbehagelijke en volmaakte wil Gods zij”, (Rom. 12 : 2). Of bij de Efeziërs: „Wandelt als kinderen des lichts... beproevende wat de Here welbehagelijk is”, (Ef. 5 : 8, 10).

Met dit woord beproeven is gezegd, dat wij de Schriften niet kunnen gebruiken als een pasklare handleiding voor ons gedrag. Daar is geestesarbeid voor nodig en God moet ons daarvoor de wijsheid geven. Dat geldt al voor het Nieuwe Testament en in nog veel sterkere mate voor het Oude. Wat het N.T. betreft, een woord van Jezus als we vinden in Joh. 8: „Wie van u zonder zonde is, werpe het eerst een steen” moet door onze beproeving een alvorens we het toepassen. Klakkeloos, zonder beproeving toegepast, zou met behulp van dit woord elke rechtspraak en elke bestraffing onder de mensen onmogelijk gemaakt kunnen worden. Maar dit woord beproeven wil zeggen: in rekening brengen in welke situatie het gesproken is. Jezus werd namelijk in een door en door corrupt proces betrokken toen men Hem uitnodigde de overspelige vrouw te veroordelen. Daar stapte Hij niet in. In dat licht moet zijn spreuk verstaan worden.

Dus: tijd en situatie in rekening brengen. Er staan datums op teksten. En ook: voorschriften in de Bijbel doen een beroep op de gehoorzaamheid des harten.

Eerst iets over de gedateerdheid van de geboden. Om een voorbeeld te noemen, ook in de opvoeding van onze kinderen wer-

Kerkelijk Leven

ken wij met gedateerde geboden. „Tien uur thuis”, zeggen we tegen een kind dat naar een feestje gaat. Is dat een gebod, dat blijvend is? Nee, het uur wordt later naarmate het kind ouder wordt en op 't laatst noemen we geen uur meer en geven we ook geen gebod meer. Toch is er wel iets blijvends in dat „Tien uur thuis”, namelijk dat het te gener tijd goed is, van de dag een nacht en van de nacht een dag te maken. De vorm van het voorschrift is tijdgebonden of situatie-gebonden, maar daarom is het later niet waardeloos, ook niet als het kind volwassen is geworden. Het gebod werkt dus geestelijk door.

In het Oude Testament vinden we duidelijk tijdgebonden geboden. (Voor het N.T. vind ik de term tijdgebonden niet zo goed bruikbaar; daar spreek ik liever van situatie-gebonden geboden).

Tijdgebonden geboden dus in het Oude Testament. Men kan denken aan de hele offerdienst, die met de komst van Christus in vervulling gaat. Met die gedachte zijn we zeer vertrouwd, dank zij de brief aan de Hebreeërs die daar duidelijk over spreekt.

Maar bij andere geboden is dat minder duidelijk en toch ook het geval. Bij voorbeeld als er in de priesters staat, in de wet van Leviticus: „Geen mens uit het zaad Aärons, des priesters, in dewelke een gebrek is, zal toetreden om de vuurofferen des Heren te offeren, een gebrek is in hem, hij zal niet toetreden om de spijzen zijns Gods te offeren”, (Lev. 21 : 17 v.v.). Er worden daarbij ook voorbeelden van zulke gebrekkigheid gegeven: blind, kreupel, te korte of te lange leden, een bultenaar, een dwerg, enz.

Het volk van God stond toen nog in de kinderschoenen en de genade was nog niet tenvolte verschenen. In die tijd was het daarom van dat volk te veel gevraagd een figuur, die de lachlust kon opwekken, te laten dienst doen in de tempel. De sfeer van

het lofoffer zou teveel in gevaar worden gebracht. Ik weet wel, dat ik nu een beetje psychologiseer, want het argument bij uitstek is immers, dat voor de Here alles heel moest zijn, gaaf, zowel het offerdier als de priester. Maar die psychologische overweging van mij is daarmee niet in strijd; ze is er een uitwerking van, één naast meerdere. Opmerkelijk is nu, dat wij in het N.T. andere dingen lezen. Paulus prijst het in de Galatiërs dat ze hem, hoewel er aanstoot gelegen was in zijn lichamelijke toestand op dat moment, hebben ontvangen als een bode Gods, (Gal. 4 : 13 v.v.). Ze hebben het niet als iets verachtelijks beschouwd of er tegen gespuwd. Mogelijk dat Paulus in die tijd leed aan een afzichtelijke ziekte. Maar de genade van Christus Jezus die hij boodschapte was zo groot, dat de blijdschap daarover alle weerzin overwon. Het kan in dit opzicht wat meer lijden — in het Nieuwe Testament. We zijn, als 't goed is, volwassener geworden.

Dit mogen we ook overwegen als we de wetten lezen op de melaatsheid en de melaatse, die door grote strengheid gekenmerkt zijn: deze ongelukkigen hadden geen toegang tot de tempel, (Lev. 13 en 14). Ze hadden in hun ziek zijn teveel van de dood bij zich, dan dat de levenskrachten van het heiligdom daartegen opgewassen waren. Maar toen de Zoon van God zelf in de wereld kwam, was één van de eerste dingen die Hij deed, dat Hij zijn hand uitstreckte en die legde op het hoofd van een melaatse, (Matth. 8 : 3).

In Hem was het leven zo sterk, dat Hij zich op het terrein van de dood dorst te wagen. En in zijn kracht zijn velen Hem later nagevolgd, ook zonder te kunnen genezen, zoals Hij.

Dan ook een woord hierover, dat het O.T. zelf is Boaz in zijn beroep doet op de gehoorzaamheid des harten. Dus dat 't onmogelijk is, er uiterlijk en formalistisch mee om te gaan. Telkens gaat 't om een half woord voor de goede verstaander.

Een mooi voorbeeld hiervan in het O.T. zelf is Boaz in zijn gedrag ten opzichte van Ruth en Naomi. Boaz had formalistisch kunnen volstaan met de wet op de lossing, (Lev. 25 : 23 v.v.), t.a.v. Naomi na te volgen. Dan zou hij dus het grondbezit van Elimelech gekocht hebben, zodat het in de familie bleef. Voor deze gehoorzaamheid was ook de nadere verwant te vinden, (Ruth 4 : 4). Maar Boaz denkt door: wat heeft de uitstervende familie van Elimelech eraan, dat het grondbezit gelost wordt? Deze wet heeft alleen zin, wanneer die gecombineerd wordt met een

Tekst van de toespraak op de Vrouwencontactdag op 17 september j.l. te Rotterdam gehouden.

andere wet, die van het zwagerhuwelijk, (Deutr. 25 : 5-10), die ten doel had een uitstervende familie aan nakroost te helpen. Daarom zegt Boaz tegen de nadere lossing: als jij lost, moet je Ruth ook trouwen, dan help je pas echt. Daar bedankt dan de ander voor en Boaz lost en trouwt Ruth. Mozes heeft nergens de wet op de lossing aan de wet op het zwagerhuwelijk gekoppeld. Dat was de vondst van Boaz. Maar daaruit bleek nu zo duidelijk, dat hij de wet hoorde als een geestelijk mens, een goed verstaander. Hij beproefde de geboden.

Hoe leren we dit 'beproeven'? De Geest van God moet 't ons leren en daarom moeten wij erom bidden. Maar het middel dat de Geest gebruikt is dat wij aandachtig leren luisteren.

Het Oude Testament is een lange weg en wanneer we biddend en oplettend die weg aflopen, telkens weer, dan is het resultaat dat wij tijden en gelegenheden leren onderscheiden in verband met Gods wil en bedoeling. Een intuïtie groeit er dan bij ons van binnen, zodat wij Gods geboden leren verstaan. Er moet geboden worden bij de geboden, zoals Ps. 119 in alle toonaarden zegt: leer mij Uw inzettingen.

Natuurlijk wil ik hiermee niet zeggen, dat de hoofdgeboden, zeg maar 'de tien', ons pas duidelijk worden langs de weg van beproeven en dat ze in zichzelf onduidelijk zouden zijn. 'Gij zult niet stelen' is en blijft 'Gij zult niet stelen' of je nu beproeft of niet. Maar in details, om fijngevoelig te worden, (Philipp. 1 : 10), hebben we dit beproeven wel degelijk nodig. Van regelmatig en oplettend bijbellezen kan een mens wijs worden, zodat hij 't Woord van God geschikt te pas weet te brengen, waarbij je voelt: hé, hier wordt op infijne wijze recht gedaan aan Gods wil in deze concrete situatie.

De vijfde stelling luidt: *Het Oude Testament is niet altijd gemakkelijk te begrijpen.* Misschien hebt u tegen deze bewering wel een beetje vreemd aangekeken. Het lijkt wel alsof ik aanmerkingen maak op de Bijbel en de Bijbel is toch het Woord van God. Toch voel ik me in goed gezelschap. Petrus schrijft ergens

over Paulus: „Zoals ook onze geliefde broeder Paulus naar de hem gegeven wijsheid u geschreven heeft, evenals in alle brieven wanneer hij over deze dingen spreekt. Daarin is een en ander moeilijk te verstaan, wat de onkundige en onstandvastige lieden tot hun eigen verderf verdraaien evenals trouwens de overige Schriften", (2 Petr. 3: 15, 16). Een en ander moeilijk te verstaan — Ja, dat geldt voor het Oude Testament ook wel.

Ik leg hier enige nadruk op, omdat je nogal eens hoort, dat de Bijbel toch zo eenvoudig is. Een kind kan het begrijpen, enzovoorts. In bepaald opzicht is dat ook zo. Wie God voor ons is en wat Hij met en van ons wil — dat valt uit het geheel van het Oude Testament echt wel zonder grote moeite op te maken. De hoofdlijnen zijn niet onduidelijk. „Al hetgeen de mens schuldig is te geloven om zalig te worden wordt daarin — in de Bijbel — genoegzaam geleerd" zegt art. 7 van de N.G.B. en dat geldt voor het Nieuwe zowel als voor het Oude Testament.

Maar die eenvoud en duidelijkheid zijn er niet altijd in alle details. Bijvoorbeeld niet als 't er om gaat, met behulp van het Oude Testament tot een preciese rekonstruktie van het verleden en van de geschiedenis te komen. Dan lijkt 't wel eens alsof we voor onoplosbare puzzels komen te staan. Dat moeten we niet erg vinden. Persoonlijk ga ik van het standpunt uit, dat we ons meer moeten verbazen over wat we uit die oude en heel oude tijden wel kunnen weten en begrijpen dan over wat ons enigszins of geheel duister blijft. Dit standpunt maakt dankbaar en voorzichtig.

Maar er zit aan dit 'niet altijd makkelijk te begrijpen' nog een andere kant, die u waarschijnlijk veel meer zal interesseren. Ik heb nu het oog op bepaalde gedragingen van de vromen toen, die zeer ver van ons afstaan en waarin we ons beslist niet kunnen verplaatsen. Om een gruwelijk detail naar voren te halen: Lot is bereid zijn dochters op te offeren aan de wellustige mannen van Sodom, als in ruil daarvoor zijn mannelijke gasten maar niets overkomt, (Gen. 19: 8). Maar er is meer. Het uitroeien van de volkeren van Kanaän onder Jozua. „Moet ik daaruit nu God leren kennen?" Wat dit punt betreft, heb ik zelf wel iets gehad aan wat ons in Jozua 5: 13-15 verhaald wordt. Jozua is bij Jericho en hem verschijnt een man met een uitgetrokken zwaard in de hand. Jozua vraagt: behoort u bij ons of bij onze tegenstanders? Doch hij zeide: Nee, maar Ik ben de vorst van het heil des Heren...

We herkennen hierin de bekende Engel des Heren, die wel vaker

aan de oudtestamentische vromen verschijnt, een figuur die de Here zelf voorstelt, zoals Hij zich openbaart. Merkwaardig is hier het 'nee' uit zijn mond: Hij behoort noch bij de Kanaänieten — en dat verbaast niet, noch bij Jozua — en dat verbaast wel. Want voor en na spreekt de Here tot Jozua, bemoedigt hem, belooft hem bijstand en zegen in zijn strijd met de Kanaänieten. Maar hier zegt Hij 'nee' en daar zit iets afstandelijks is. Alsof de Here zich ergens van distancieert. En dat is ook wel zo. Want wat Jozua op het punt staat met de volkeren van Kanaän te doen hangt wel samen met Gods bedoeling, maar valt er niet mee samen. Wij weten immers van Hem dat Hij geen lust heeft aan de dood van de zondaar, maar daaraan dat hij zich bekeert en leeft, (Ez. 18: 23 en 32). God zal eens alle volkeren en mensen oordelen. Het vonnis over Kanaän grijpt daar enigszins op vooruit. En het zal dan op het laatste wel anders maar niet minder gruwelijk

toegaan dan onder Jozua. Maar Gods bedoeling is toch dat Hij aan de oordeelstijd een tijd van grote genade laat voorafgaan (zoals Jezus aan Johannes de Doper leren moest, Matth. 11: 2-6). En deze tijd van genade heeft Kanaän niet gehad. Daarom kan de Here zich niet helemaal vereenzelvigen met wat Jozua gaat doen, ook al heeft Hij er zelf opdracht toe gegeven. Er moet nog een andere Jozua komen, aan wie ook het oordeel in handen is gegeven, maar nadat eerst Zijn evangelie der verzoening over de hele aarde zal zijn gegaan.

Daarom behoeven wij ons ook niet met alles te vereenzelvigen wat in het O.T. door vrome mensen gedaan wordt. Zelfs niet met alles waartoe de Here God toen en daar opdracht gaf. Ook in dit opzicht kan het helpen het Oude Testament historisch te lezen, dat wil zeggen: lettend op tijden en gelegenheden. Dat komt het begrijpen ten goede.

G. Janssen — Nijverdal

De vrouw en het ambt in de kerk

(1)

Een nieuw gegeven?

In de publicaties over het vraagstuk van de vrouw en het ambt in de kerk werd ik getroffen door een uitspraak van drs H. de Jong, die betrekking had op de studie van dr D. Holwerda over vrouwelijke ambtsdragers. Ze verscheen in Opbouw onder de bescheiden titel Discussie inzake vrouwelijke ambtsdragers, maar mag met recht een grondige studie heten, die enkele cardinale kwesties aan de orde stelt en heel wat exegetisch materiaal aandraagt, dat een eigen plaats inneemt onder de tot nu toe gevoerde discussies. Het betreft hier met name de teksten 1 Cor. 14: 34-35 en 1 Tim. 2: 12-15. Reeds voor haar verschijning in Opbouw had ds De Jong kennis van deze studie kunnen nemen en hij schrijft, dat uit deze studie van dr Holwerda blijkt dat deze teksten over het zwijggebod voor de vrouw een minder algemene strekking hebben dan wij altijd gedacht hebben. Dit is de opmerking, die mij trof, vooral ook omdat zij gevolgd wordt door de verzekering dat de vrouwen met behulp van geen enkele nieuwtestamentische tekst uit

het ambt in de gemeente geweerd kunnen worden. Bedoelde opmerking van ds De Jong wekt de suggestie dat wij door de studie van dr Holwerda voor een nieuw gegeven komen te staan, waardoor de barrière tot het ambt voor de vrouw is geslecht. Die indruk maakt zij tenminste op mij.

Maar op het nieuwe van dit gegeven is toch wel af te dingen. Dat de bedoelde teksten een minder algemene strekking hebben dan vroeger wel is gedacht en geen algemeen zwijggebod voor de vrouwen in de gemeente inhouden, is in ons taalgebied al meer dan vijf en twintig jaar geleden betoogd in enkele bekende boeken. Ik denk aan De dienst der vrouw in de kerk van dr Gerh. Huls, waarnaar dr Holwerda zelf verwijst en aan De vrouw in de kerk van dr N. J. Hommes. Beide boeken verschenen in 1951 en komen voor wat de minder algemene strekking van genoemde teksten betreft, tot dezelfde conclusie als dr Holwerda, zij het met een andere exegese van 1 Cor. 14: 34 en derhalve op gedeeltelijk andere gronden. Maar hun conclusie is dezelfde: Bedoelde teksten bevatten geen algemeen zwijggebod voor de vrouwen.

Naar mijn mening is deze conclusie terecht, maar ik wil daarbij

graag twee opmerkingen maken. Enerzijds heeft dr Holwerda m.i. de gronden voor deze mening uitgediept, anderzijds roept zijn exegese van 1 Cor. 14: 34 toch wel bezwaren op en verdient die van Hulst en Hommes voorkeur. En in de tweede plaats: De kwestie van de vrouw in het ambt is met het accepteren van de minder algemene strekking van genoemde Bijbelplaatsen m.i. nog niet tot een beslissing gebracht. M.a.w. de verzekering van ds De Jong dat de vrouwen met behulp van geen enkele tekst uit het Nieuwe Testament uit het ambt in de gemeente geweerd kunnen worden verdient nadere toetsing. Niet dat ik zo graag spreek van het weren van de vrouw uit het ambt in de gemeente, ik spreek liever over het al of niet openstellen van het ambt voor de zusters, maar dit is tenslotte een kwestie van formulering.

In de discussie zijn ook nog enkele andere zaken ter sprake gekomen. Enkele daarvan moeten wel even onze aandacht hebben om de genoemde teksten, waarop we ons hoofdzakelijk concentreren, niet al te geïsoleerd te behandelen. Op deze wijze hopen we een bijdrage tot de discussie te geven over een zaak, die in onze kerken thans actueel is geworden.

Schriftgegevens voor vrouwelijke ambtsdragers?

Het is aan geen twijfel onderhevig dat het Nieuwe Testament talloze gegevens bevat over werkzaamheden van vrouwen ten dienste van de gemeente. Haar betekenis voor het interne gemeentelven en voor de verbreiding van het evangelie naar buiten is van niet te overschatten betekenis geweest. Terecht is daarop vele malen gewezen, ook door dr Holwerda in zijn onlangs verschenen studie. We behoeven dit niet te herhalen. Maar om de zaak zo zuiver mogelijk te stellen, moeten we wel duidelijk uitspreken dat het Nieuwe Testament nergens uitdrukkelijk en voor geen tegenspraak vatbaar spreekt over vrouwelijke ambtsdragers. Dat dit geldt voor het ambt van ouderling met zijn tweërlei aspect van leren en regeren, wordt algemeen erkend. Maar we moeten dit ook constateren met betrekking tot het ambt van diaken.

Volgens dr Holwerda is er in 1 Tim. 3: 11 sprake van vrouwelijke diakenen als groep, naast opzieners en mannelijke diakenen, waarbij de vereisten voor vrouwelijke diakenen parallel lopen met die voor mannelijke. De tekst luidt in de Nieuwe Vertaling: Evenzo moeten (hun) vrouwen zijn: waardig, geen kwaadspreeksters, nuchter, betrouwbaar in al-

les. De haakjes om het woordje hun betekenen dat dit woordje er in het Grieks niet bij staat. Worden hier nu de vrouwen van de (mannelijke) diakonen bedoeld, zoals de Nieuwe Vertaling suggereert, of is hier sprake van vrouwelijk diakonen, zoals dr Holwerda zegt? Het laatste is mogelijk, zoals verschillende commentaren toegeven, maar met stellige zekerheid — en daar is het ons nu om te doen — valt hier niet te spreken. Want hier kunnen ook de vrouwen van de diakonen zijn bedoeld, voor wie er aanleiding genoeg was haar mannen bij hun werk te helpen, o.a. in de niet voor mannen toegankelijke vrouwenverblijven (Schlatter). We zullen daarom het antwoord op die vraag onbeslist moeten laten, zoals verschillende commentaren dan ook doen.

In Rom. 16:1 lezen we over Phebe, onze zuster, tevens dienaar van de gemeente te Kenchrae. Diakonos, staat er in het Grieks. Maar het woord diakonos duidt niet altijd een ambtelijke functie aan, het betekent ook in het algemeen 'dienaar'. De nadere omschrijving erbij: die ook is... wijst er wel op dat we hier met en in de christelijke gemeente bekende functie te doen hebben. In vers 2 wordt ze echter ook een voorstandster genoemd. Ook dit woord wijst in de richting van een bekende functie, kan dit althans doen, evenals de bijvoeging bij diakonos. Maar wil dit zeggen dat we hier te doen hebben met een voluit ambtelijke dienst? Had zij dan soms twee ambten? Het spraakgebruik t.a.v. deze twee woorden is in het Nieuwe Testament nog te zeer vlottend om hier met volstrekte zekerheid te spreken en daar is het ons nu toch om te doen.

In 1 Tim. 5 is sprake van weduwen in gemeentedienst, maar wat die dienst precies heeft ingehouden, blijft ietwat onzeker. In vers 5 wordt met name op het gebed gewezen als gave en taak van deze vrouwen. We zullen daarom hier niet direkt aan diakonessen moeten denken.

Onze conclusie moet wel zijn dat het zeer de vraag is of het Nieuwe Testament van vrouwelijke ambtsdragers spreekt. Dat ze er daarom niet zouden mogen zijn in onze tijd is een andere zaak, die we nu nog niet aan de orde stellen. Dat het Nieuwe Testament wel uitdrukkelijk over dienende arbeid van vrouwelijke gemeenteleden spreekt, is zonder meer duidelijk en we mogen daar niets van afdoen. De namen van de genoemde vrouwen zullen we in ere houden, evenals de talloos ongenoemden.

D. W. L. Milo — Dalmally

ZINNEN OP EEN AKKER

In Spreuken 31, het loflied op de deugdzame huisvrouw, komt de uitdrukking voor: ze denkt om een akker en ze krijgt hem. In de NBG-vertaling: zint ze op een akker dan verwerft ze die. Bij Willibrordus: ze slaat het oog op een akker en koopt die.

Over de deugdzame huisvrouw worden in dat hoofdstuk zeer heerlijke dingen gezegd: haar man heeft het goed bij haar, ze werkt vaardig en ondernemend, is economisch en vroeg bij de pin-ken, onvermoeibaar en zakelijk, kunstzinnig en weldadig, niet bang maar erg verstandig. Ze maakt haar huis rijk en beroemd.

Midden in die persoonsbeschrijving vindt u dat detail: ze zint op een akker en verwerft die. Heeft ze zich iets in het hoofd gezet, dan voert ze het uit. Gewoon. En achteraf schept haar man over haar op. Zó'n vrouw! Hij is trots op haar.

Toch is er een ander voorbeeld van zinnen op een akker en die

verwerven. U denkt al aan de akker van Naboth? Jawel. Koning Achab wilde die akker zo zielsgraag hebben. Hij had het zich in het hoofd gezet: hij zou die akker hebben. Die paste zo fijn in de uitbreidingsplannen van zijn paleistuin. En zijn vrouw Izebel deed hem het middel aan de hand om zijn zin te krijgen. Er kwam knevelarij en diefstal aan te pas, het werd moord en doodslag.

In beide gevallen dacht iemand om een akker en kreeg hem. De ene, de rechtsverkrijger, wordt in de Schrift geprezen. De andere, de rechtsverkrachter, is in het oordeel gevallen om deze zaak. Om van zijn vrouw maar te zwijgen. Beiden begeerden, beiden bereikten hun doel, maar ze vielen totaal uiteen.

—o—

Op veel plaatsen in de Schrift worden we gewaarschuwd tegen dat „begeren”. Wij mogen het huis en goed van onze naaste niet begeren. Het zilver en goud moeten we niet begeren. Het volk Gods heeft ten onrechte een aardse koning begeerd. Een leeuw begeert te roven. De goddeloze begeert boze dingen, zijn ziel begeert het kwaad. Machthebbers moeten geen bedwelmende drank begeren want dan hebben ze geen macht meer. Machthebbers begeren akkers en roven die; ze begeren huizen en nemen die. Zo verdrukken zij de man en zijn huis, de mens en zijn erfdeel.

Aan de andere kant wordt even vaak in de Schrift het begeren aange-moedigd of geprezen. Salomo begeerde wijsheid en werd beloond, zelfs met wat hij niet begeerd had. Eliza begeerde een dubbel deel van Elia's geest; hij heeft zijn wens verkregen. David begeerde een lang leven — hij kreeg het, zingen wij. Hij heeft nog een ding van de Heere begeerd: altijd dicht bij Hem te mogen wonen; hij kreeg zijn wens. De Heere heeft een berg bij Jerusalem als woning begeerd; wij zingen er nog over. Hij heeft Sion tot zijn woonplaats begeerd en Sion is daarin rijk gezegend. Tenslotte begeren wij met heel onze ziel naar de voorloven des Heeren; en de Heere zal ons dat goede niet onthouden. Het staat alles in de Bijbel en zoekt u het vandaag zelf maar eens op.

De een begeert iets, krijgt het en wordt er voor geprezen. De ander begeert iets, krijgt het al of niet, maar gaat er aan onder. Waar zou dat aan liggen? Mogen we alleen goede dingen begeren? Wat is dan goed? Alleen begeren datgene, waartoe de Schrift ons beveelt te bidden? En de akker van de deugdzame huisvrouw dan?

—o—

Begeren houdt woordkundig verband met gieren, inhalen, binnenha-

J. Meulink — Enschede

Wijkende Overheid

(Overpeinzingen naar aanleiding van de kabinetsformatie)

Anarchie

In art. 36 N.B.G. belijden wij, dat onze goede God de overheden heeft ingesteld, opdat de losbandigheid van de mensen zal worden bedwongen en het alles in goede orde onder de mensen zal toegaan. Als er geen overheid was, zou iedereen doen wat goed was in eigen ogen. Zonder overheid ontstaat er anarchie. We lezen daarover in Jesaja 3. Knapen zal ik hun tot vorsten geven en kinderen zullen over

hen heersen. Dan zal het volk beginnen te vechten, man tegen man en vriend tegen vriend. Kwajongens vallen grijsaards aan en vle-gels mannen van aanzien. Ja, de ene broer stormt op de andere los. Wanneer we om ons heen zien, bekruipt ons de vrees, dat we steeds meer toegaan naar de toestand, die Jesaja ons beschrijft. De ordelijke samenleving, waarvoor de overheid moet zorgen, wijkt steeds verder terug. Steeds vaker worden we geconfronteerd met terroristische acties. De overheid staat dan voor de moeilijke keus om te buigen voor

de chantage van het terrorisme of het opofferen van onschuldige mensenlevens. Noodgedwongen zoekt men dan naar een kompromisoplossing. In feite betekent dit dat de overheid niet meer in staat is haar roeping naar behoren te volbrengen.

Ook in andere vormen openbaart zich deze anarchie. In vele grotere steden doen onderwereldfiguren hun macht gelden. In bepaalde stadswijken kan men in de avonden beter niet komen.

Nu het duidelijk is, dat het politie-apparaat niet bij machte is het leven der burgers te beveiligen, tracht men dat individueel te doen. Door alarminstallaties, waakhonden en klandestien wapenbezit poogt men zelf te zorgen voor de bewaring van leven en goed.

Velen in ons land doen wat goed is in eigen ogen. Kwajongens vallen grijsaards aan en de overheid ziet toe.

Ook op ander gebied is wanorde te constateren. Verschillende wetten zijn een dode letter geworden, omdat de overheid niet in staat blijkt ze te doen naleven.

len. Gieren is een sterke vorm van begeren, zeggen de boeken. De sterkste vorm van begeren, gieren, vindt u in Habakuk 2: wee hem die onrechtmatig gewin bijeenbrengt om zijn nest hoog te bouwen. In de SV: die met kwade gierigheid begeert voor zijn huis. Eigenlijk is gieren afkomstig van een oud-Duits woord *giri*, dat begerig betekent. En in het oud-Saksisch treft u *fehugiri* of in het Gotisch: *faihugeiro*, voor „hebzucht“.

Nu weten we, dat hebzucht de wortel is van alle kwaad. Met klem worden we gewaarschuwd, niets te begeren, dat van onze naaste is. Iemand die door hebzucht wordt gedreven brengt anderen in moeite en zichzelf in het verderf. Het is duidelijk, dat begeren uit hebzucht niet een vrucht van ons geloof is — maar buiten God om moet gaan. Vandaar het onheil, dat er van komt. Wat uit Gods hand gestolen is, door onze handigheid verkregen, is geen gave van de Gever van alle goeds!

Er is echter ook een begeerte mogelijk, zelfs gewenst, die volkomen legaal mag heten en die voor Gods aangezicht kan bestaan. Dat bleek al uit de voorgaande Schriftplaatsen. De heidenen zagen dat verschil niet. Die aanvaardden de verandering van eigenaar, zonder daar al te veel scrupules over te hebben. De Grieken hadden hun god Hermes, de Romeinen hun god Mercurius, die zowel de handel als de diefstal begunstigde. Zaken doen zonder enige verkapt diefstal zochten zij onmogelijk. Diefstal zonder enige zakelijkheid was gewoon dom.

Voor de gelovige bijbellezer moet het verschil echter duidelijk zijn. Die een ambt begeert, begeert een goede zaak, zegt de Bijbel. Maar wie dat ambt door eigen handigheid weet te bemachtigen, gaat onder aan de zuiveringseid: dat hij weet dit ambt van Godswege te ontvangen. Onze begeerten moeten voor Gods aangezicht gebracht worden, zegt de Bijbel. Kunnen onze begeerten daar overeind blijven — al wat wij begeren zal God schenken, mild en overvloedig. Wel te weten: al wat we begeren in een recht geloof!

—o—

En nu komen we er, geloof ik. Wij moeten bidden en tevens werken. Ora et labora, zegt het oude gebod. Niet bidden zonder zelf iets te doen: een gebedje in de gleuf en de grote Automaat werpt het resultaat uit. Niet door eigen handigheid en list, door eigen „bezorgdheid“, onze begeerten verwezenlijken: want de Allerhoogste ziet het en zal het zoeken. Maar bidden — en dan gelovig open staan voor Gods verhooring.

De Geuzen dichtten: helpt nu uzelf, zo helpt u God. Daar zit wat in. God vecht aan de zijde der moedigsten, zeiden de vaders. Daar zit

hetzelfde in. Geloven, is dat niet: ja zeggen tegen de verwachting, positief denken, open staan voor gebedsverhooring, zeker zijn van Gods goede trouw? Maar wie niet gelooft lijkt op een golf in de zee: die wordt hier en daar heen gegooid, komt nergens terecht en straks vind je hem niet terug. Ook dat staat meen ik in de Bijbel.

Een denker uit de vorige eeuw, Prentice Millford, schreef eens:

Wer nach etwas verlangt
und sein Kommen gläubig bejaht
der betet darum
und setzt Energien frei
die das Bejahte herbeiführen
oder verwirklichen.

Wie iets begeert
en daar gelovig op hoopt
die bidt daar om
en blijft er voor bezig
zodat hij het begeerde naar zich toe
trekt of verwezenlijkt.

Misschien staat Mulford niet in het goede boekje. Misschien is zijn uitspraak wel aanvechtbaar. Mulford was de grondlegger van de moderne psycho-dynamica, de wetenschap die zich met ziel en beweging bezig houdt. Maar zijn uitspraak helpt u terecht, wanneer u zou menen, dat ons gebed het laatste station van onze gelovige begeerte zou zijn. De moeder van Samuel begeerde een zoon. Ze bad er om. Maar toen ze hem niet kreeg bad ze opnieuw. En opnieuw. Ze bad, tot ze haar zoon kreeg. De weduwe, die van de rechter haar recht begeerde, vroeg er om. Toen ze het niet kreeg vroeg ze opnieuw. En ze bleef om haar recht vragen, tot de rechter aan haar wens voldeed. Het voorbeeld wordt u door de Heiland aangereikt.

De geprezen huisvrouw begeerde een akker. ze bad er om, want ze was een vrouw die de Heere vreesde. Ze bad er opnieuw om en ze bleef er mee bezig. Ze legde wat weg, ze liet goede koopwaar komen waar veel winst op zat, ze spon en weefde, ze maakte kostbare gordels voor haar winkeltje, ze hield wat over, ze legde wat weg. Tot haar gebed werd vervuld: ze kocht de akker, eerlijk en contant.

In de oudste vertaling staat: ze krijgt hem. Krijgen betekent eigenlijk: door krijg verwerven en dat is niet mooi. De NBG-vertaling zegt: ze verwerft die. Dat klinkt al beter. Maar verwerven, werven, houdt verband met wervel, heeft te maken met draaien. Ze draait de zaken dus zo, dat het begeerde op haar aan komt. Ook dat is nog niet bevredigend. Maar de nieuwste vertaling gebruikt het woord kopen. Dat is een openbare zaak. Die mag het zonlicht zien. Daar komt de notaris aan te pas, dat komt in een openbaar register.

Wat is de sluitrede van ons begeren? Dat al onze begeerten door gebed en smeking — met dankzegging! — bij God bekend worden. Daar gaan onze begeerten door de zeef. En als we vrede hebben met God worden wij in Christus behoed voor wat ons te hoog is.

De abortuswetgeving is wel het bekendste voorbeeld. Met als gevolg, dat in ons land op grote schaal geaborteerd wordt. En hoe staat het met de euthanasie?

Ook het optreden van sommige actiegroepen (niet van alle) is funest voor de handhaving van de rechtsstaat. Wanneer de overheid niet in staat blijkt wettig genomen besluiten uit te voeren alleen omdat actiegroepen dit door geweld of dreiging met geweld verhinderen, is dat evenzeer een symptoom van anarchisme.

Paus Paulus zei laatst de indruk te hebben, dat het staatsapparaat ter bescherming van leven en wet niet meer tegen zijn taak is opgewassen.

Deze uitspraak geldt helaas ook voor ons land. Dat betekent, dat ons democratisch bestel in gevaar is.

De Kabinetsformatie

In de hiernaven gescheide situatie hebben we een maandenlange kabinetsformatie moeten meemaken. Dat betekent in feite, dat de

wetgevende arbeid werd lamgelegd en geen belangrijke politieke beslissingen genomen kunnen worden.

De onlangs verschenen begroting voor 1978 was daar een afspiegeling van.

Het is begrijpelijk, dat er veel kritiek is uitgeoefend op de lange duur van deze kabinetsformatie. Moet dat nu zo? Het gekibbel van de politici over het toekomstig beleid maakt een weinig verheffende indruk. De fracties beginnen met zich sterk te maken voor eigen standpunt. Ze overvragen wederzijds en tenslotte komt er toch een compromis uit de bus, waarbij ieder een deel van zijn verlangens heeft prijsgegeven. Het lijkt wel een soort koehandel. Daarbij worden dan nog vrij vergaande afspraken gemaakt b.v. in de sociale en economische sector, waarvan het, gezien de snelle veranderingen, twijfelachtig is, of ze ooit uitgevoerd zullen worden.

Bij deze kritiek moet men echter wel bedenken, dat ook vroeger onderhandelingen plaats vonden, maar deze geschieden niet in het

openbaar. Men zag alleen het resultaat.

In deze tijd moet de volksvertegenwoordiging zich echter wel harder opstellen, omdat haar positie tegenover het kabinet door allerlei ontwikkelingen verzwakt is. Door de internationale verplechting van onze nationale politiek met de internationale, de adviezen van de S.E.R. en andere organisaties en ook door de zeer toegenomen overheidsbemoeiening kan ons parlement veel minder invloed uitoefenen dan vroeger.

Wil het parlement zich niet helemaal in de hoek laten drukken, dan moet men trachten bij de kabinetsformatie zoveel mogelijk haar stempel te drukken zowel op het program als op de samenstelling van het kabinet.

Daaruit vloeit dan weer de noodzaak voort, dat hierbij meer openheid wordt betracht.

Wanneer dat alles zich dan moet afspelen tussen partners, die elkaar niet vertrouwen, maar niet zonder elkaar kunnen dan moet het wel een eindeloos gekraakel worden.

Men kan zich in dit verband wel afvragen, of heel de werking van de volksvertegenwoordiging niet verbeterd moet worden. Deze terugdringing van de invloed van het parlement ten behoeve van andere organen is ook uit democratisch oogpunt geen gezonde ontwikkeling.

Toch is het niet ongezon, dat door deze onderhandelingen over de kabinetsformatie duidelijk naar voren komt, dat de politiek gevoerd wordt met behulp van allerlei compromissen, waarbij ieder water in de wijn moet doen.

Nu werd vroeger ook de wijn niet onvermengd genuttigd. Ook toen waren compromissen nodig. Deze waren echter wat gemakkelijker, omdat men deze moest vinden tussen meer verwante groeperingen.

Een regeringsprogram gesteund door K.V.P., A.R.P. en C.H.U. was nu eenmaal gemakkelijker te maken dan een, waarbij aan de ene kant de chr. democraten staan en aan de andere kant hetzij de P.v.d.A., hetzij de V.V.D.

De fundamentele verschillen tussen deze politieke richtingen ma-

ken een regeling en ook een kompromis over praktische politieke vraagstukken veel moeilijker.

Bij het kompromis moet nu soms zoveel water in de wijn gedaan worden, dat men zich afvraagt, of men geen zuiver water te drinken krijgt.

Daar is ook geen enkele kijk op, dat één politieke groepering de meerderheid in het parlement zal verkrijgen. Samenwerking en dus kompromispolitiek zal noodzakelijk blijven.

Het Kompromis

Kompromispolitiek heeft bij ons een slechte naam. Koehandel drijven met beginselen. De kunst van het mogelijke. Kiezersverraad. Zo spreekt men, als bij een kabinetsformatie een fractie water in de wijn doet om tot overeenstemming te komen.

Bij de beoordeling van het kompromis in de politiek moeten we niet uit het oog verliezen, dat we in het hele leven telkens weer met een kompromis genoeg moeten nemen. Zelfs in de huwelijksverhouding en bij de opvoeding ontkomen we daar niet aan, tenzij we uitgaan van het absolute gezag van de heer des huizes. En dat zal toch wel niet veel meer voorkomen.

Vrijwel nergens ontkomen wij aan de noodzaak compromissen te sluiten.

In de oorlog b.v. werden we er sterk mee geconfronteerd. Actueel was toen de vraag in hoever we tegenover de vijand de waarheid moest spreken.

Over het algemeen werd de noodleugen aanvaard. Hoe gevaarlijk een dergelijke kompromis was, bleek toen ook. Men leerde daarvoor erg gemakkelijk onwaarheid spreken.

Wat is een kompromis?

Bij een kompromis is er sprake van een conflict. Een conflict tussen verschillende normen of ook wel tussen de norm en de door ons niet te veranderen werkelijkheid. Daarbij wordt dan gezocht naar een zo goed mogelijke oplossing.

Je moet nu eenmaal roeien met de riemen, die je hebt. Je zoekt naar een gedeeltelijke oplossing van een in wezen onoplosbare situatie. Deze weg van het kompromis is niet zonder gevaren. Er kan zo gemakkelijk verzwakking van het normbesef optreden. Doordat je in het praktisch handelen steeds weer wat anders doet dan de norm aangeeft, kan gemakkelijk de gedachte postvatten dat die praktijk de norm is.

Dat heeft in de politiek nog al eens geleid tot een triomfantelijke houding. Men was helemaal vergeten, dat men het maar gedeeltelijk bereikt had en dat de norm, de wet van God, toch veel meer vroeg.

Een gevaar van het kompromis is ook, dat je gemakkelijk overgaat

tot een pragmatische koers. Dat je eenvoudig de feitelijke ontwikkelingen volgt.

Je laat je leiden door de feiten.

Verder bestaat ook de mogelijkheid, dat je het kompromis kiest uit koele berekening, omdat het de weg van de minste weerstand is. Wanneer we ons niet aan onze roeping willen onttrekken, is de weg van het kompromis echter niet te vermijden.

In deze zondige wereld, waarin wij nu eenmaal handelen en werken, zullen we telkens weer een oplossing hebben te accepteren, die onvermijdelijk is.

Natuurlijk zijn er grenzen aan het kompromis. Ik denk weer aan die noodleugen, die we aanvaardden, toen we met een systeem van onwaarheid werden geconfronteerd. De belijdenis van Jezus Christus mag daarbij nooit problematisch worden gesteld.

Er is geen conflictsituatie bij de mogelijkheid om Jezus Christus te verloochenen. Dan moet het kompromis onvoorwaardelijk worden afgewezen.

Maar het is niet altijd mogelijk

de grens van het toelaatbare bij een kompromis duidelijk te trekken.

Ten aanzien van het kompromis, waarbij je dus genoeg moet nemen met iets dat beneden de maat is, die God stelt, kun je je afvragen, of God dan het onmogelijke van ons vraagt. Het antwoord op deze vraag is, meen ik, dat wij in die onmogelijke situatie komen, omdat Gods gebod niet op onze wanorde past. Hoe groter die wanorde wordt, hoe moeilijker het dan ook in de praktijk van het leven zal worden om naar de wet van God te leven.

Veel compromissen zullen wel onvermijdelijk zijn in de situatie van nu, maar waren oorspronkelijk te vermijden geweest.

Elk kompromis is een kwaad, maar kan toch een noodzaak zijn om een erger kwaad te voorkomen. Het halve ei is wegens de leegheid van de dop nog geen goed. Dat betekent echter niet, dat het halve ei niet boven de lege dop is te verkiezen.

(wordt vervolgd)

C. Veenhof — Kampen

„De Waarheid” juicht! (1)

„Als men wil weten wat er in de V.U. gebeurt moet je „De Waarheid” lezen”, zei onlangs iemand tegen me, „die krant geeft de beste informatie daarover!”

Een hoogleraar vertelde me eens dat hij een stuk dat voor hem bestemd was eerder in „De Waarheid” gelezen had dan het in zijn brievenbus was gevallen!

In „De Waarheid” stond onlangs weer een artikel over de V.U.

Het was geschreven in een juichstemming. Twee vette „koppen” stonden erboven. En wel: „Geen pogingen meer tot verscherping reglementen.” En met heel grote letters daaronder: *Democratische overwinning aan de Vrije Universiteit.*

Hier volgt het artikel:

De universiteitsraad van de V.U. heeft besloten dat geen verdere pogingen ondernomen zullen worden tot reglementswijzigingen, die tot politieke discriminatie van progressieve mensen zouden leiden. Met dit besluit heeft de overwinning, die de democratische beweging van studenten en staf feitelijk reeds had geboekt op de groep rechtse scherpshijpers rond CDA-prominent prof. Diepenhorst, formeel gestalte gekregen.

Diepenhorst, de toenmalige rector, lanceerde vorig jaar via de

universiteitskrant een oproep om „CPN-sympathisanten” uit raden en besturen aan de V.U. te weren. Diepenhorst en zijn medestanders lieten dit gepaard gaan met een campagne, om de christelijke doelstelling van de V.U. zodanig via reglementen uit te leggen, dat zij progressieve mensen uit vertegenwoordigende functies zou sluiten.

Hiertegen kwam aan de V.U. een zeer brede beweging in het geweer, die zich verzette tegen de rechtse monopolisering van de doelstelling. De studentenorganisatie SRVU nam hierbij telkens het initiatief tot acties en handtekeningen campagnes, waarin duizenden VU-studenten, staf en personeelsleden zich uitspraken, en die ook telkens weer concrete pogingen tot uitsluiting en reglementswijziging blokkeerden.

Bij de Universiteitsraad lag nu tenslotte dinsdag een voorstel van de Vereniging die de V.U. beheert ter tafel, om van verdere pogingen tot verscherping van de reglementen af te zien. Het college van bestuur merkt daarbij op dat ook de faculteitsvoorzitters deze (door Diepenhorst c.s. aangegeven) weg niet meer wensten te bewandelen.

Een woordvoerder van de progressieve studenten-fractie wees

erop dat dit ook door de massabeweging tegen politieke discriminatie aan de V.U. onmogelijk was gemaakt.

★ ★ ★

Bij dit artikel wil ik enkele kanttekeningen maken.

Want het is van méér belang dan voor de V.U. alleen!

Om daarmee te beginnen: De V.U. gaat uit van een Vereniging, de „Vereniging voor wetenschappelijk onderwijs op Geref. grondslag”. Ze staat „vrij” t.o.v. de Staat.

De grondslag van die Vereniging luidt: „De Vereniging staat voor *alle arbeid* die van haar uitgaat, met name voor het *wetenschappelijk onderwijs* dat aan de *Vrije Universiteit plaatsvindt*, (cursief van ondergetekende) op de grondslag van het Evangelie van Jezus Christus, dat naar de openbaring in de Heilige Schrift de mens in zijn gehele leven roept tot de dienst en verheerlijking van de éne God, Vader, Zoon en Heilige Geest, en daarin tot dienst van de medemens.”

Deze grondslag is, als men die eenvoudig, zonder dubbelzinnige interpretatie te hanteren leest, duidelijk en Schriftmatig.

Uitgaande van deze grondslag formuleerde de Vereniging het doel van de Vrije Universiteit als volgt: „De universiteit stelt zich ten doel, overeenkomstig de grondslag der Vereniging *al haar arbeid in gehoorzaamheid aan het Evangelie van Jezus Christus te richten op het dienen van God en zijn wereld.*”

Het is dunkt mij nu de eenvoudigste zaak van de wereld dat van ieder die in het wetenschappelijk bedrijf van de V.U. werkzaam is een hartelijke instemming wordt *gevraagd* — en door hem *gegeven!* — met deze doelstelling.

Als iemand wil solliciteren naar een functie in een wetenschappelijk instituut als de V.U. zal hij zich natuurlijk goed op de hoogte stellen van wat die V.U. is en wil. Dan zal hij natuurlijk ook die doelstelling serieus overwegen. En dan kan het niet anders of hij zal zich afvragen — als hij ten minste een eerlijk mens is en het hem niet maar om „de baan” is te doen — of hij zich in die doelstelling kan vinden, en naar de mate van zijn krachten aan de realisering daarvan wil meewerken. En als hij dat *niet* wil of kan zal hij — uiteraard al weer als hij een integer mens is — *niet* solliciteren.

Wat moet men denken van iemand die b.v. lid van een geheelonthoudersvereniging wordt maar het toch eigenlijk niet met de doelstelling daarvan eens is en daarom zo af en toe een borrel neemt of geeft?

Of, als iemand zich aansluit bij een vegetariërsorganisatie, maar er toch geen bezwaar in ziet af en toe een biefstuk te verorberen?

Het dwaze en oneerlijke van dit gedoe ziet iedereen in! Maar is het doen van iemand die zich — geheel vrijwillig! — aan de V.U. verbindt en die doelstelling daarvan niet aanvaardt, of er onverschillig tegenover staat niet veel oneerlijker?

☆☆☆

De situatie aan de V.U. is evenwel nog vreemder!

Het is namelijk zo dat in het „Reglement voor de Vrije Universiteit” die doelstelling in feite om zeep wordt gebracht.

Daarin staat namelijk niet dat van allen die tot de universitaire gemeenschap behoren — en dan uiteraard speciaal van de mannen en vrouwen die tot de docenten en de wetenschappelijke medewerkers behoren en van hen die haar besturen — in stemming met de doelstelling gevraagd wordt.

Neen, er staat in dat reglement letterlijk: „Van allen die tot de universitaire gemeenschap behoren, wordt verwacht dat zij naar hun vermogen in de geest van deze doelstelling te werk gaan!

Wat betekent nu dat „in de geest van”?

Wie ook maar een beetje van de geschiedenis afweet is er van op de hoogte dat je daarmee nu letterlijk „alle kanten” mee uit kan. En dat met die „ellendige zinsnee” de doelstelling in feite geheel om hals wordt gebracht.

Je kunt dat „in de geest van” zo interpreteren dat Jezus Christus een grote Joodse denker, een man met hoge, verheven idealen, een socialist of een marxist is geweest. Het evangelie van Jezus Christus is op talloze wijzen geïnterpreteerd. Er zijn in de voorbije tijden vele „professoren-christussen” geconstrueerd. En allen die dat deden betoogden dat hun „christus” beantwoordde aan „de geest” van het evangelie!

Ik weet niet of de mensen die het Reglement van de V.U. hebben opgesteld zich georiënteerd hebben aan het Reglement dat in 1816 aan de Ned. Herv. Kerk werd opgelegd. In verband daarmee komt namelijk een soortgelijk iets voor. In art. 9 daarvan werd duidelijk uitgesproken dat tot de taak van alle ambtsdragers van de kerk behoorde „het handhaven van de leer”. Maar toen veel predikanten van die „taak” niet veel wilden weten en anderen tegen die ontrouw protesteerden, fabriceerden de kerkelijke machthebbers ook een formule met het woord „geest” die alles of/ en niets betekende. Het ging, zo verklaarden zij, bij dat handhaven van de leer om het handhaven van iets dat naar zijn aard en geest (!) het wezen en de hoofdzaak van de kerkelijke belijdenis is. Dat „iets” kon men dan zelf invullen! Door die woorden konden trouwhartige lieden die de leer der kerk aanvaardden menen

dat de zaak was gered. Maar in feite was de deur opengezet voor die confessionele bandeloosheid waardoor de Hervormde Kerk tot op vandaag wordt geteisterd. Inderdaad wordt de officiële doelstelling van de V.U. door het geciteerde reglementsartikel buiten spel gezet, krachteloos, tot een holle frase gemaakt.

Om maar niet te spreken van de grondslag van de Vereniging! Een ketting is net zo sterk als de zwakste schakel.

☆☆☆

Maar hiermee is nog niet alles gezegd.

Zoals men wellicht weet fungeert als gevolg van de nieuwe wet op het Hoger Onderwijs in de wereld van de Vrije Universiteit een *Universiteitsraad*.

Deze heeft een enorm grote bevoegdheid.

Ik zal de taak daarvan aanduiden met de officiële formules. Hier zijn ze:

„Aan de Universiteitsraad behoort de bevoegdheid tot regeling en bestuur van alle zaken van de universiteit voor zover die niet aan het College van Bestuur (het dagelijks bestuur van de universiteit) is opgedragen.

De raad stelt in hoofdlijnen het beleid vast en kan bepaalde bevoegdheden overdragen aan het College van Bestuur alsmede aan al dan niet uit zijn midden benoemde commissies.

De raad stelt voorts, onder goedkeuring van het bestuur van de Vereniging, het „Reglement voor de Vrije Universiteit” vast. Hierin wordt, met als uitgangspunt de wettelijke regeling, de organisatie van de universiteit in grote lijnen geregeld. De raad stelt verder het kiesreglement voor de verkiezing van de leden van de raad vast terwijl de door de (sub) faculteitsraden vastgestelde (sub) faculteitsreglementen en -kiesreglementen de goedkeuring van de universiteitsraad behoeven.”

Men ziet: die Universiteitsraad heeft grote bevoegdheden.

Van groot belang is daarom de samenstelling daarvan.

Zij bestaat uit 40 leden. Daarvan worden er 14 gekozen uit het wetenschappelijk personeel, 7 uit het technisch en administratief personeel, 11 uit de studenten, en uit de Vereniging waarvan de V.U. uitgaat, 8 leden! — inderdaad niet met dan 8!

Over deze Universiteitsraad gaat het in het artikel uit „De Waarheid”.

En in het bijzonder over de vraag of —, ik citeer nu de Volkskrant — „studenten met vermeend marxistische opvattingen zitting mogen nemen in de bestuurscolleges van de V.U.”. Of, zoals „De Waarheid” schrijft „CPN-sympathisanten” uit die colleges mogen worden geweerd.

En „De Waarheid” jubelt nu dat

de weg naar alle raden en besturen van de V.U. voor die „CPN-sympathisanten” wagenwijd open staat.

Daarover willen we volgende week nog iets zeggen.

C. Veenhof — Kampen

Persschouw

Democratie, economie en beginsel

Onder dit opschrift publiceerde het Friesch Dagblad het volgende belangrijke artikel.

Soms denken we wel eens, dat het heel gewoon is, dat we in een vrij en democratisch land leven. Dat het vanzelfsprekend is, dat we ongestraft onze mening kunnen zeggen en vrijelijk voor onze levensovertuiging kunnen uitkomen.

Maar als we een blik op de wereldkaart werpen, dan blijkt, dat in feite slechts een handjevol landen een democratische staatsvorm heeft: in Amerika, West-Europa en daar houdt het ongeveer mee op. In verreweg de meeste landen heerst geen vrijheid. Daar is sprake van een dictatoriaal bewind, hetzij links, hetzij rechts.

Nu is het opvallend, dat de democratische staatsvorm vooral voorkomt in rijke en welvarende landen. Men krijgt de indruk, dat een land zich alleen een democratie kan veroorloven als het in economisch opzicht een paar veren kan wegblazen. Men zou het zo kunnen zeggen: democratie is een luxe, die alleen welvarende landen zich kunnen permitteren.

Ook op grond van de geschiedenis is er wel wat voor deze benadering te zeggen. Wanneer schoot de democratie pas goed wortel? Nadat door de technische en economische vooruitgang de welvaart langzaam maar zeker toenam.

In de zestiger jaren beleefden we de toppen van de economische groei. Men had algemeen het gevoel, dat het nooit op kon. Van grenzen aan de economische groei had men nog nooit gehoord. Over de mogelijke uitputting van grondstoffen werd niet gepraat. De bedreiging van het natuurlijk milieu was grotendeels een onbekend vraagstuk. Energiecrisis was een onbekend woord.

In die jaren van ongekende economische voorspoed beleefden we ook de toppunten van de democratie aan de basis. Sinds de tijden van provo is het begrip inspraak gemeengoed geworden.

In de zestiger jaren ging een ongeëvenaarde economische welvaart hand in hand met een welhaast ongebreidelde democratie.

Als er inderdaad een nauw verband bestaat tussen de economische welvaart in ons land aan de ene kant en de democratische mogelijkheden aan de andere kant, wat staat ons dan voor de toekomst te wachten?

Dat is een belangrijke vraag, want het ziet er naar uit, dat de vette jaren voorbij zijn en dat we een hele reeks magere jaren voor de boeg hebben. Dat betekent dat onze democratie het wel eens

erg moeilijk kan krijgen. Zal het een haalbare kaart zijn, dat de verschillende bevolkingsgroepen vrijwillig een stapje achteruit zullen doen?

Als we om ons heen kijken zijn we hier niet bijster optimistisch over. Iedereen zegt: „Na u”. En het gevolg is, dat er veel te weinig terecht komt van bezuinigingen, zowel bijvoorbeeld op financieel gebied als op het terrein van het energieverbruik. Onze moderne welvaartsstaat wemelt van de goed georganiseerde belangengroepen die evenzovele middelpuntvliedende krachten dreigen te worden in tijden van economische tegenspoed.

Kan onze democratie de langdurige economische depressie verdragen? Dat zal alleen bevestigend beantwoord kunnen worden als er voldoende mensen bereid zullen zijn om over de grenzen van het eigen belang en van het groepsbelang heen te kijken. En van nature is de mens daartoe niet geneigd! Solidariteit, naastenliefde en echte belangstelling voor de ander is doorgaans de vrucht van een diep doorleefde levensovertuiging.

Men heeft wel eens gedacht, dat de tijden van levensbeschouwelijke organisaties en van beginselpolitiek voorbij waren. Wij hebben echter het gevoel, dat er de komende jaren wel eens meer dan ooit behoefte zou kunnen zijn aan een principiële benadering van vraagstukken van staat en maatschappij. Het goed functioneren van de christelijke grondslag in het onderwijs, de maatschappelijke organisaties en de politieke partijen is zo actueel als het maar kan!

Men bedenke bij de lezing van dit artikel dat de grote strateeg, theoretikus en tacticus van de revolutie, Lenin, meermalen gezegd heeft dat er twee voorwaarden nodig zijn om een revolutie te doen uitbreken, namelijk:

1e. Er moet een economische situatie ontstaan in verband waarmee de massa, opgezwepen door agitatie en intimidatie, zegt: zo nemen wij het niet langer, en

2e. In de bestaande machten het besef leeft: wij kunnen het niet langer, wij kunnen de problemen niet aan.

In zo'n situatie is de tijd rijp voor een revolutie, die leidt naar de dictatuur.

En de revolutionaire socialistten moeten dan met alle middelen bewerken dat dat een „dictatuur van het proletariaat” wordt.

Jeugd en sexualiteit

Vanaf 24 oktober zendt de EO-radio een viertal programma's uit over Jeugd en sexualiteit. In deze programma's zijn gedeelten van discussies gehouden op het weekend van de G.L.J.C. in 's-Gravenhage opgenomen. Lees daarover ook de artikelen van P. C. van Wijk in de komende Opbouwnummers.

Dus: maandagavond 19.00 uur EO-radio op Hilversum 1 in het programma Ronduit.

Kerknieuws

Aangenomen de benoeming tot lucht-machtspredikant in vaste dienst, standplaats Den Haag: Ds S. A. van der Veer te Wapenveld.

Beroepen te Deventer-Heino: Kand. A. den Boer te Apeldoorn. Te Hengelo: Kand. W. Louwerse te Apeldoorn.

Kand. M. Biewenga — Aan Kand. M. Biewenga, Schuttevaerkade 9 te Zwolle, is, na gehouden eramen, door de klassis Enschede-Zwolle per 1 november 1977 voor de tijd van één jaar preekconsent verleend.

Kand. Drs J. Plantinga — Na met gunstig gevolg het peremptoir examen, te hebben afgelegd, werd kand. Drs J. Plantinga, beroepen predikant van de kerk te Zwartsluis, d.d. 13 oktober jl. door de klassis Kampen toegelaten tot het ambt van Dienaar van het Woord en de sacramenten.

Op zondag 23 oktober a.s. zal kand. J. Plantinga door Ds W. G. van der Linden uit Heerenveen bevestigd worden in een dienst die om 9.30 uur begint in de kerk van Zwartsluis. 's Middags om 3.00 uur hoopt kand. J. Plantinga intrede te doen in een dienst in de Ned. Herv. Kerk te Zwartsluis.

Zoetermeer — Op zondag 23 oktober a.s. zal — zo de Here wil — kand. Drs L. F. Sawyer in een dienst des Woords om 15.00 uur intrede doen als predikant van de kerk te Zoetermeer, na in de morgendienst die dag (9.45 uur) bevestigd te zijn door Ds W. Vis te Kampen.

Haren (Gron.) — Uit het Kort Verslag van de kerkeraadsvergadering op maandag 5 sept. 1977 gehouden: „Een gesprek over het beroepingswerk volgt. Een brief over deze zaak uit de gemeente wordt hierin betrokken. Overwogen wordt de mogelijkheid om hierin sa-

men te werken met de kerk van Assen. Naar aanleiding van een reeds eerder gemaakte afspraak, wordt besloten binnenkort een gezamenlijke kerkdienst te houden met de Chr. Gereformeerden in Haren e.o. onder verantwoordelijkheid van beide kerkeraden. Wel wordt door ons de voorkeur gegeven aan beide diensten op één zondag, zo mogelijk met in de ene dienst een voorganger van ene en in de andere dienst een voorganger van andere zijde.

Adressen

Breukelen — Maarssenbroek ressorteert evenals Maarssen onder de kerk van Breukelen. Voor de goede orde gelieve nieuw inkomenden in de wijk Maarssenbroek hier goede nota van te nemen. Zij worden graag verwacht en kunnen zich melden bij één der adressen, opgenomen in het nieuwe Informatieboekje onder de gegevens van de kerk van Breukelen. Het adres van de diakonie is thans: P. L. Hollestelle, W. Torckstraat 2, tel. 03462-2192, Breukelen.

Almkerk-Werkendam — Scriba: J. Kadijk, Sportlaan 14, Werkendam, tel. 01835-2397. Diakonie: A. W. Snoek, Larixlaan 24, Sleeuwijk, tel. 01833-2876.

Hoogeveen — Scriba: G. Haveman, de Prunus 82, Dedemsvaart, tel. 05230-2951.

Amersfoort — Diakonie: W. Zwart, Akkerwindelaan 13, Scherpenzeel, tel. 03497-3142. Scribaat: M. T. Kleij, Meidoornhof 4, Leusden, tel. 033-42479. Deze wijzigingen zijn ingegaan per oktober 1977.

Urk — Het adres van de scriba is sinds september 1977: A. Noorloos, Het Rif 6, Urk, tel. 05277-2449. Het adres voor de preekvoorziening is: P. Roskam, Vormtweg 6, Tollebeek, tel. 05277-1407.

Christelijke Gereformeerde Kerken

De te Hoogeveen gehouden gen. syn. van de chr. geref. kerken besloot, dat de kontakten met de geref. kerken vrijgemaakt buiten verband door de kerkeraden zoveel mogelijk dienen verstevigd of aangeknoopt te worden. Wel zullen de kerkeraden daarbij hun verantwoordelijkheid t.a.v. eigen kerken niet uit het oog moeten verliezen. In het algemeen dienen volgens de synodale uitspraak, die unaniem werd gedaan, de plaatse-

lijke kerken in prediking, ambtelijk werk en publikaties aandacht te besteden aan Christus' gebod tot eenheid, die dan gezocht moet worden met allen, die in waarheid onder het gezag van Gods Woord willen buigen en naar de gereformeerde belijdenis willen leven. Bij de samensprekingen tussen plaatselijke Chr. geref. kerken en buitenverbanders zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de gemeenschappelijke verklaring over de toeëigening des heils, die door een gezamenlijke commissie is vastgesteld. Op landelijk niveau mag het deputaatschap voor eenheid van de geref. belijders verder gaan praten met de buitenverband-kerken, als daarbij dan wel gelijke tred met de plaatselijke resultaten wordt gehouden. De deputaten kregen tevens de opdracht te onderzoeken waar en waarom er geen wederzijdse kontakten zijn of waar en waarom ze verbroken werden. Tenslotte werd aan deputaten gevraagd de gedachte van een federatief kerkverband te bestuderen als tussenfase op weg naar een grotere eenheid.

(Via „Kerknieuws“)

ABONNEMENTEN-ADMINISTRATIE

Met ingang van 8 november a.s. wordt het adres voor de abonnementen-administratie gewijzigd in: Kon. Wilhelminalaan 38, LEERSUM. Tel. 03434-4288.

Drukkerij »Steenbergen«

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Herhaalde oproep

Prot. Chr. Bejaarden-centrum 'De Haven' Spakenburg-Bunschoten

zoekt voor 105 bejaarden een

hoofd verzorging (mnl. of vrl.)

Wij vragen:

Diploma A of B ziekenverpleging.
Leidinggeverende eigenschappen.

Wij bieden:

Salaris conform C.A.O. Bejaardentehuizen.
Zelfstandige werkkring, goede sfeer en prettige medewerkers.
Eigen kamer, slaapkamer, douche, toilet en kitchenette.

Meer informatie ontvangt U telefonisch van Dhr. van Veen, tel.: 03499-2244. Uw sollicitatie wordt verwacht bij de Directie 'De Haven', Op de ree 161 te Bunschoten.

JUBILEUMCONCERT

t.g.v. het 25-jarig dirigentschap van
dhr. Dirk Jansz. Zwart

uitgevoerd wordt

„The Messiah“

Oratorium van G. F. Händel

door het Geref gemengd koor

„COM NU MET SANG“ te Rotterdam

op zaterdag 29 oktober 1977 in de grote
concertzaal van „De Doelen“ te Rotterdam.
Aanvang 20.15 uur.

Solisten,

Erna Spoorenberg, sopraan; Sylvia Schlüter, alt; Willy van Hesse, tenor; Henk Smit, bas; Aad van der Hoeven, orgel; Adrie Sloodmaker, klavecimbel. Begeleiding: Leden van het Amsterdams Philharmonisch orkest. Algehele leiding: Dirk Jansz. Zwart.

Toegangskaarten á f 12,50 en f 15,—.

Toegangskaarten zijn verkrijgbaar bij: A. van Esch, 2e Hogenbanweg 67, Rotterdam, tel. 154824; L. Buitenhuis, Oostsingel 39, Schiedam, tel. 266547; bij de koorleden of per giro 672114 plus portokosten t.n.v. Com nu met Sang te Rotterdam. Vanaf 22 oktober 1977 aan de Doelen-kassa.

**STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND**

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenissen (ook voor niet verzekerden.)

**Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor
Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Getfertsingel,
telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.**

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.